

Европска конвенција о заштити археолошког наслеђа

Преамбула

Државе чланице Савета Европе, као и друге државе потписнице Европске конвенције о култури,

Имајући у виду да је циљ Савета Европе постизање већег јединства међу чланицама, а посебно, ради чувања и остваривања идеала и принципа који чине њихово заједничко наслеђе;

Имајући у виду Европску конвенцију о култури, потписану у Паризу 19. децембра 1954. године, а посебно њен 1. и 5. члан;

Имајући у виду Европску конвенцију о заштити архитектонског наслеђа Европе, потписану у Гранади 3. октобра 1985. године;

Имајући у виду Европску конвенцију о кривичним делима у вези с културним добрима, потписану у Делфима 23. јуна 1985. године;

Имајући у виду препоруке Парламентарне скупштине у вези с археологијом, а посебно Препоруке 848 (1978), 921 (1981) и 1072 (1988);

Имајући у виду Препоруку бр. Р (89) 5 у вези са заштитом и унапређењем археолошког наслеђа у контексту урбанистичког и просторног планирања;

Подсећајући да археолошко наслеђе има суштински значај за познавање историје човечанства;

Признајући да је европско археолошко наслеђе, које нам пружа податке о древној историји, суочено са озбиљном опасношћу од пропадања због све већег броја великих градитељских подухвата, као и због природних опасности, илегалних или ненаучних ископавања и недовољне јавне свести;

Потврђујући да је неопходно увести, тамо где још увек не постоје, одговарајуће, како управне тако и научне процедуре надзора, и да потреба за заштитом археолошког наслеђа треба да се одрази у урбанистичком и просторном планирању, као и у политикама културног развоја;

Истичући да одговорност за заштиту археолошког наслеђа не почива само на држави у чијем је оно непосредном интересу, већ и на свим европским земљама, а у циљу смањивања опасности од пропадања наслеђа и унапређивања његове заштите подстицањем размене стручњака и поређењем искустава;

Констатујући неопходност да се принципи истакнути у Европској конвенцији о заштити археолошког наслеђа, потписаној у Лондону 6. маја 1969. године, морају допунити, као резултат развоја политикâ планирања у европским земљама;

Сагласиле су се да:

Дефиниција археолошког наслеђа

Члан 1.

1. Циљ ове (ревидиране) Конвенције јесте да заштити археолошко наслеђе као извор европског колективног памћења и инструмент историјског и научног истраживања;
2. У ту сврху, елементима археолошког наслеђа сматраће се сви остаци и предмети, као и други трагови постојања човечанства у прошлим епохама:
 - а) чије очување и проучавање помаже да се реконструише развој историје човечанства и његова веза с природним окружењем;
 - б) за које су ископавања или открића, и друге методе истраживања човечанства и његове средине главни извор информација, и
 - в) које се налазе у било којој области која је под јурисдикцијом држава потписница.
3. Археолошко наслеђе обухвата грађевине, конструкције, групе грађевина, уређене локалитете, покретне налазе, споменике друге врсте, као и њихов контекст, било да су на земљи или под водом.

Идентификација наслеђа и мере заштите

Члан 2.

Свака Страна потписница се обавезује да ће успоставити, на начин који одговара свакој појединачној држави, правни систем заштите археолошког наслеђа који предвиђа:

- а) вођење инвентара археолошког наслеђа и стављање под правну заштиту споменика и подручја;
- б) успостављање заштићених археолошких подручја, чак и тамо где нема видљивих остатака на земљи или под водом, у циљу очувања материјалних остатака које ће проучавати будуће генерације;

- в) да налазач, који случајно открије елементе археолошког наслеђа, подлеже обавези да о томе обавести надлежне органе власти, као и да омогући испитивање тих елемената.

Члан 3.

У циљу очувања археолошког наслеђа и гарантовања научног археолошког истраживања, све државе потписнице се обавезују да ће:

- а) примењивати поступке издавања дозвола и вршења надзора над ископавањима и другим археолошким активностима, како би:
- а. спречиле свако незаконито ископавање или премештање елемената археолошког наслеђа;
 - б. осигурале да ће се археолошка ископавања и теренска проспекција вршити у складу с науком, а под условом:
 - да се недеструктивни методи истраживања користе кад год је то могуће;
 - да се елементи археолошког наслеђа не остављају непокривени или незаштићени током и после ископавања, без одговарајућих услова за њихово очување, конзервацију и управљање њима;
- б) обезбедити да ће ископавања и друге потенцијално деструктивне технике изводити искључиво квалификована, посебно овлашћена лица;
- в) захтевати претходно посебно одобрење за коришћење детектора за метал и друге опреме за откривање или поступка при археолошком истраживању, кад год је оно законом неке државе предвиђено.

Члан 4.

Свака Страна потписница се обавезује да ће предузети мере физичке заштите археолошког наслеђа, како би у складу са наметнутим околностима обезбедила:

- а) прибављање или заштиту другим одговарајућим средствима, од стране власти, оних подручја која треба да се прогласе археолошким налазиштима;
- б) конзервацију и одржавање археолошког наслеђа, по могућности, *in situ*;
- в) одговарајућа места за одлагање археолошких остатака који су измештени са својих првобитних локација.

Интегрална заштита археолошког наслеђа

Члан 5.

Свака Страна потписница се обавезује:

- а) да ће се трудити да измири и усклади потребе археологије и развојних планова, тако што ће створити услове да археолози учествују у:
 - а. политикама планирања које су осмишљене тако да обезбеде стварање уравнотежених стратегија заштите, конзервације и унапређивања простора од интереса за археологију;
 - б. различитим фазама израде развојних планова;
- б) да ће обезбедити редовне консултације између археолога, урбаниста и стручњака за просторно планирање, како би омогућили:
 - а. измену развојних планова који би могли неповољно да утичу на археолошко наслеђе;
 - б. обезбеђивање довољно времена и средстава потребних за одговарајуће научно истраживање локалитета, као и објављивање открића;
- в) да ће обезбедити да ће се при изради студија о утицају на животну средину и доношењу одлука које из њих произилазе у потпуности водити рачуна о археолошким налазиштима и њиховом окружењу;
- г) да ће се у случају откривања елемената археолошког наслеђа у току радова било које врсте, тамо где је то изводљиво, предвидети услови за њихову конзервацију *in situ*;
- ђ) да ће обезбедити да отварање археолошких налазишта за јавност, а нарочито подизање грађевина неопходних за пријем већег броја посетилаца, неће негативно утицати на археолошки и научни карактер таквих налазишта и њихове околине.

Финансирање археолошких истраживања и конзервације

Члан 6.

Свака Страна потписница се обавезује:

- а) да ће предвидети финансијску помоћ централних, регионалних и локалних власти за археолошка истраживања, у складу с њиховим надлежностима;
- б) да ће повећати материјална средства за заштитна истраживања:
 - а. предузимањем одговарајућих мера које треба да обезбеде да је у већим јавним или приватним развојним плановима предвиђено покривање, из

- јавног или приватног сектора, комплетних трошкова свих неопходних археолошких радова;
- б. предвиђајући у буџету, по истом основу као и студије о утицају на животну средину неопходних због уређења околине и просторног планирања, студије и прелиминарна археолошка испитивања, проспекције, научне извештаје, као и потпуно објављивање и обраду налаза.

Прикупљање и ширење научних информација

Члан 7.

У циљу олакшавања проучавања и ширења сазнања о археолошким открићима, свака Страна потписница се обавезује да ће:

- а) сачинити или обновити прегледе, инвентаре и мапе археолошких налазишта у областима које су у њеној надлежности;
- б) предузети све практичне мере да, по обављању археолошких радова, обезбеди израду нацрта научног извештаја који претходи публиковању свеобухватних специјалистичких студија.

Члан 8.

Свака Страна потписница се обавезује да ће:

- а) омогућити размену елемената археолошког наслеђа у стручне и научне сврхе на националном и међународном нивоу, предузимајући, истовремено, одговарајуће мере којима ће обезбедити да такав промет ни на који начин не доведе у питање културну или научну вредност тих елемената;
- б) унапређивати размену информација о археолошким истраживањима и ископавањима која су у току, и давати допринос организовању међународних истраживачких програма.

Подизање свести у јавности

Члан 9.

Свака Страна потписница се обавезује да ће:

- і спроводити акције у области образовања, усмерене ка подизању и развијању свести у јавности о значају археолошког наслеђа за разумевање прошлости, као и о опасностима које прете том наслеђу;

- ii промовисати доступност важним елементима свог археолошког наслеђа, а посебно локалитета, и подстицати јавно излагање адекватног избора археолошких предмета.

Спречавање илегалног промета елемената археолошког наслеђа

Члан 10.

Свака Страна потписница се обавезује:

- a) да ће организовати размену информација између надлежних органа власти и научних институција о свим откривеним илегалним ископавањима;
- b) да ће обавестити надлежне органе у држави порекла, која је потписница ове (ревидиране) Конвенције, о свему понуђеном за шта се сумња да потиче с илегалног ископавања или са званичних ископавања, на незаконит начин, и о томе дати неопходне податке;
- v) да ће предузети неопходне мере како музеји и сличне установе, чија су правила прикупљања под контролом државе, не би прикупљали елементе археолошког наслеђа за које се сумња да потичу са неконтролисаних открића или илегалних ископавања или, пак, на незаконит начин са званичних ископавања;
- г) када су у питању музеји и сличне установе на територији држава потписница, чија правила прикупљања нису под државном контролом:
 - a. да ће им саопштити текст ове (ревидиране) конвенције;
 - b. да неће штедети труда да обезбеде поштовање принципа од стране музеја и институција, утврђених у горенаведеном ставу 3;
 - v. да ће ограничити, у највећој могућој мери, путем образовања, информисања, одржавања будности и сарадње, промет елемената археолошког наслеђа прибављених са неконтролисаних открића, илегалних ископавања или, пак, на незаконит начин са званичних ископавања.

Члан 11.

Ништа у овој (ревидираној) Конвенцији не треба да утиче на постојеће нити на будуће билатералне или мултилатералне споразуме између Страна потписница о илегалном промету елемената археолошког наслеђа или њиховом враћању правим власницима.

Узајамна техничка и научна подршка

Члан 12.

Стране потписнице се обавезују да ће:

- а) пружати узајамну техничку и научну подршку путем размене искустава и стручњака, по питањима везаним за археолошко наслеђе;
- б) у оквиру одговарајућих националних закона или обавезујућим међународним споразумима охрабривати размену стручњака за очување археолошког наслеђа, укључујући и стручњаке задужене за даљу обуку.

Контрола над применом (ревидиране) Конвенције

Члан 13.

За потребе ове (ревидиране) Конвенције, стручни комитет, постављен од стране Комитета министара Савета Европе у складу са чланом 17. Статута Савета Европе, пратиће спровођење (ревидиране) Конвенције, а посебно ће:

- i периодично извештавати Комитет министара Савета Европе о политикама заштите археолошког наслеђа у државама потписницама ове (ревидиране) Конвенције, као и о спровођењу принципа ове (ревидиране) Конвенције;
- ii предлагати Комитету министара Савета Европе мере у циљу спровођења одредаба ове (ревидиране) конвенције, укључујући и мултилатералне активности, као и ревизију, односно измене и допуне (ревидиране) конвенције и информисање јавности о њеним циљевима;
- iii давати препоруке Комитету министара Савета Европе у вези са упућивањем позива државама које нису чланице Савета Европе да приступе овој (ревидираној) Конвенцији.

Завршне одредбе

Члан 14.

1. Ова (ревидирана) Конвенција је отворена за потписивање државама чланицама Савета Европе и осталим државама потписницама Европске конвенције о култури. Она подлеже потврђивању, прихватању, или одобрењу. Инструменти потврђивања, прихватања или одобрења се депонују код генералног секретара Савета Европе.

2. Ниједна држава потписница Европске конвенције о заштити археолошког наслеђа, потписане 6. маја 1969. године у Лондону, не може да преда свој инструмент потврђивања, прихватања или одобрења, уколико није већ отказала поменути Конвенцију, или је истовремено отказује.

3. Ова (ревидирана) Конвенција ступа на снагу шест месеци након датума када четири државе, укључујући три чланице Савета Европе, изразе свој пристанак да

буду обавезане овом Конвенцијом (ревидирана), у складу с одредбама из претходних ставова.

4. Када, услед примене претходна два става, отказивање Конвенције од 6. маја 1969. године не почне да производи дејство истовремено са ступањем на снагу ове (ревидиране) Конвенције, држава уговорница може, при депоновању свог инструмента потврђивања, прихватања или одобравања, да изјави да ће до ступања на снагу ове (ревидиране) Конвенције наставити да примењује Конвенцију од 6. маја 1969. године.

5. У односу на сваку државу потписницу која накнадно прихвати обавезе које проистичу из ње, Конвенција ступа на снагу шест месеци од датума депоновања инструмента потврђивања, прихватања или одобрења.

Члан 15.

1. Након ступања на снагу ове (ревидиране) Конвенције, Комитет министара Савета Европе може да позове било коју државу која није чланица Савета Европе и Европску економску заједницу, да приступи овој (ревидираној) Конвенцији на основу одлуке већине предвиђене чланом 20.d Статута Савета Европе и уз једногласну одлуку представника држава потписница које учествују у раду Комитета.

2. У односу на све државе које приступају или у односу на Европску економску заједницу, уколико приступи, ова (ревидирана) Конвенција ступа на снагу по истеку периода од шест месеци након датума депоновања инструмента приступања код генералног секретара Савета Европе.

Члан 16.

1. Свака држава може у време потписивања Конвенције, односно депоновања свог инструмента ратификације, одобрења или приступања, да одреди територију, односно територије на којима ће се ова (ревидирана) Конвенција примењивати.

2. Свака држава може у било које време након тога, изјавом упућеном генералном секретару Савета Европе, да прошири примену ове (ревидиране) Конвенције на било коју другу територију наведену у изјави. У односу на ту територију, ова (ревидирана) Конвенција ступа на снагу након шест месеци од датума када генерални секретар прими такву изјаву.

3. Свака декларација дата у складу с претходна два става може се, у односу на било коју територију наведену у тој декларацији, повући службеним обавештењем упућеним генералном секретару. Повлачење ступа на снагу по истеку периода од шест месеци од дана када генерални секретар прими такво обавештење.

Члан 17.

1. Свака Страна потписница може у било које доба да откаже ову (ревидирану) Конвенцију службеним обавештењем упућеним генералном секретару Савета Европе.

2. Такво отказивање ступа на снагу по истеку периода од шест месеци од датума када генерални секретар прими такво обавештење.

Члан 18.

Генерални секретар Савета Европе ће обавестити државе чланице Савета Европе, државе потписнице Европске конвенције о култури, као и Европску економску заједницу, и све државе које су приступиле или су позване да приступе овој (ревидираној) Конвенцији, о:

- i сваком потпису;
- ii депоновању сваког инструмента ратификације, прихватања, одобравања или приступања;
- iii сваком датуму ступања ове (ревидиране) Конвенције на снагу, у складу са члановима 14, 15. и 16;
- iv било ком другом акту, обавештењу или саопштењу које се односи на ову (ревидирану) Конвенцију.

Потврђујући ово, долепотписани, који су за то прописно овлашћени, потписали су ову (ревидирану) Конвенцију.

У Ла Валети, 16. јануара 1992. године, на енглеском и француском језику, где су оба текста једнако аутентична, у једном примерку који ће бити депонован у архив Савета Европе. Генерални секретар Савета Европе ће доставити оверене копије свим државама чланицама Савета Европе, потписницама Европске конвенције о култури, и свим државама које нису чланице Савета Европе или Европској економској заједници, а позване су да приступе овој (ревидираној) Конвенцији.